

Fakulta umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
Galerie Emila Filly v Ústí nad Labem
Lidé výtvarnému umění – výtvarné umění lidem o. p. s., Ústí nad Labem

Na okraji zájmu / On the Periphery of Concern

10. 9. – 16. 10. 2009

Galerie Emila Filly v budově SCHIFR–AC, s. r. o., (areál Severočeské armaturky),
Jateční 1588/49, Ústí nad Labem.

Kurátorka výstavy: Vendula Fremlová

Participující umělci a projekty: Rafani / Kateřina Šedá / Andreas Wegner / případová studie Fakulty umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně pro KARKO, výrobní družstvo nevidomých.

Otevírací hodiny Galerie Emila Filly:

Út – Pá 10 – 13, 14 – 18 hodin, So 10 – 14 hodin. Každou středu volný vstup.

Více informací naleznete na: www.fud.ujep.cz, www.gef.cz, www.legrandmagasin.coopseurope.coop

Fakulta umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem pořádá výstavu Na okraji zájmu jako součást mezinárodního uměleckého projektu Le Grand Magasin.

Organizátory projektu Le Grand Magasin jsou Department of Culture Neukölln / Berlin, Jan Evangelista Purkyně University in Ústí nad Labem / Ústí nad Labem, Trafó Gallery / Budapest, Institute of Contemporary Art / Dunaújváros ve spolupráci s Cooperatives Europe / Brussels, CECOP / Brussels.

Projekt Le Grand Magasin je pořádán za podpory těchto institucí a programů: Culture Programme of the European Union, German Federal Culture Foundation – Funds „Arbeit in Zukunft“, Department of Culture Neukölln / Berlin, Cooperatives Europe / Brussels.

Realizaci projektu Le Grand Magasin v České republice podpořili Ministerstvo kultury České republiky a Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

Výstava **Na okraji zájmu** představuje výstupy české části mezinárodního uměleckého projektu **Le Grand Magasin**. Tento projekt se zabývá problematikou neziskového, respektive ne-pro-ziskového sektoru a sociální ekonomiky v Evropě a nahlíží ji z perspektivy současného vizuálního umění. Pozornost projektu se soustředí na družstva, která bývají považována za pilíř sociální ekonomiky. Posláním družstva je spojovat (družít) lidi za zajištěním společného zájmu, kterým může být např. provozování určitého řemesla, pracovní uplatnění sociálně i jinak znevýhodněných osob atd.. Koncept sociální ekonomiky zahrnuje jako klíčové kritérium „záměr poskytovat prostor k seberealizaci znevýhodněným lidem, poskytovat služby členům nebo místnímu společenství, přispívat k udržitelnému rozvoji spíše než hromadění zisku“. Společným rysem je požadavek „socializovat“ přebytek hospodaření, tedy znovu ho investovat na rozvoj činností, nebo jej využít pro blaho jiných lidí než těch, kteří organizaci řídí (viz <http://www.scmvd.cz/socpodnik.html>). A právě tyto prvky, jakými jsou solidarita, demokratičnost a participace, představující stěžejní principy družstevnictví, reflektuje umělecký projekt **Le Grand Magasin**.

V rámci projektu **Le Grand Magasin** dochází tedy k propojení dvou odlehlých oblastí, a to družstevnictví a současného umění. Tyto oblasti jsou v českém prostředí stále outsidersy zájmu většinové společnosti, stojí na jejím okraji. Podpora státu i veřejnosti, která se v podobě financování, informovanosti občanů nebo také kvalitní legislativy těmto oblastem dostává či nikoliv, ukazuje zpětně na stav občanské společnosti v konkrétní zemi.

Kateřina Šedá zpracovává ve svém novém projektu „Nedá se svítit“ problematiku katastrofálního stavu Nošovic, malé obce proslavené produkcí Nošovického kysaného zelí z místního zemědělského družstva vlastníků. Majitelé pozemků, na kterých družstvo za symbolickou cenu hospodařilo, pod nátlakem nového investora, po důkladné mediální masáži a následně i nátlaku spoluobčanů prodali svoji půdu automobilce Huyndai. Zemědělské družstvo sice dál pěstuje zelí na jiných polích, velmi křehká rovnováha venkovského soužití však byla drasticky narušena. Silnice, které nikam nevedou, neustále zatažené žaluzie na domech občanů jsou jen syndromem devastace společenství.

Kateřina Šedá představuje zatím určitou fázi svého výzkumu, nikoliv finální výstup. Sama hovoří o věcech, které vytváří v různých etapách své tvůrčí práce, jako o „odpadcích“; často s nimi i v tomto smyslu naloží. Její práce se nyní nachází uprostřed procesu, do kterého nás tentokrát nechá nahlédnout.

Drobné intervence umělecké skupiny **Rafani**, na výstavě představené krátkými bezejmennými videoprojekcemi, se odehrávají na půdě Svazu Českých a moravských výrobních družstev a dále v ústeckém výrobním družstvu nevidomých KARKO. Rafani zaujmají konfrontační postoj, který představuje jejich vlastní způsob, jakým do problematiky pronikají. Demonstrují tak především svůj vztah k pojmům jako práce, družstva, společenství, svépomoc, rovnost, peníze, umění, sociálně angažované umění, altruismus umělce, intervence jako komodita.

Video se zrcadly, v němž Rafani zpovídají zástupkyni Svazu Českých a moravských výrobních družstev, lze vnímat jako složitý druh komunikace, který odráží hierarchie zastřešujících družstevních institucí. Po sérii otázek týkajících se organizace, jejích cílů, zaměření, poslání a principů družstev, následují otázky osobního rázu, jakýsi metarozhovor, rozhovor o rozhovoru. To vystihuje nejlépe jeden z položených dotazů: „Jak byste popsala vztah moci mezi tazatelem a odpovídajícím? Máte pocit, že jsme oproti Vám ve výhodě?“ Přesto, že dotazovanou vidíme celou dobu jen v odrazu zrcadel, můžeme se v tomto smyslu ptát dál: Kdo vlastně rozhovor vede, a s kým? Ti, kteří otázky pokládají, nebo ti, kteří disponují odpovědí? A kdo komu naslouchá? Úlohu naslouchat přenechávají Rafani divákům.

Případová studie Fakulty umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem pro KARKO, výrobní družstvo nevidomých.

Výrobní družstvo nevidomých KARKO bylo založeno v roce 1953. KARKO provozuje tři chráněné dílny, a to v Ústí nad Labem, Děčíně a Mstišově u Teplic. Zaměstnává 280 zdravotně postižených lidí. Organizace poskytuje i 60 ubytovacích míst v areálu družstva především pro své mentálně postižené a nevidomé zaměstnance. Družstvo se věnuje převážně zpracování dřeva, výrobě dřevěných, korkových, proutěných a slaměných výrobků.

Studie Fakulty umění a designu se snaží upozornit na existenci právě takových podniků, které usilují o začleňování znevýhodněných skupin obyvatel do života společnosti. Aktivním činitelem v tomto procesu může být i aktuální a kvalitní design. Prostřednictvím designu lze družstvo nejen zviditelnit, ale dát mu také novou image zdůrazňující jeho sociální poslání, které se odrazí i v nové a neotřelé podobě výrobků.

Snaha Fakulty umění a designu o zkvalitnění designu výrobků a samotné prezentace družstva představovala týmovou práci. Designéři Michaela Spružinová a Jan Pavézka navrhli sérii výrobků, které inovují a rozšiřují dosavadní produkci KARKA. Vzhledem k výrobním možnostem členů a zaměstnanců družstva musely návrhy akceptovat jednoduché výrobní postupy a pracovní úkony. Fotograf Radek Jandera vytvořil následně sérii ateliérových fotografií těchto výrobků, zaručující jejich kvalitní prezentaci. Pavel Frič, Veronika Hendrychová, Dušan Pohanka navrhli nový vizuální styl

družstva. Ve svých návrzích konfrontují funkci zraku a hmatu. Výslednou značkou je písmeno „K“, které má svou tvarovou deformací či rozostřeností odkazovat k poruchám zraku a ke slabozrakosti. Zamýšlené reliéfní provedení značky má umožnit haptické vnímání desítek interpretací tvaru písmene K. V novém vizuálním stylu družstva je tak položen důraz na jeho sociálního zaměření.

Navržený design a vizuální podoba družstva představují zcela nový a jiný přístup, než jakým se KARCO prezentovalo doposud. I z těchto důvodů nelze předpokládat, že výrobní družstvo nevidomých plně převezme uvedený koncept. Případová studie je tedy především modelovou, průzkumnou akcí pro zlepšení situace sociálních podniků v obecné rovině.

Případová studie je dále prezentována formou billboardové kampaně v centru města Ústí nad Labem - na budově Ústavu zdravotních studií ve Velké Hradební 13 a také v prostorách hlavního vlakového nádraží.

Projekty českých umělců a designérů doplňuje na výstavě „Na okraji zájmu“ tvorba berlínského umělce **Andrease Wegnera**. Andreas Wegner, iniciátor celého projektu, se vztahu ekonomiky a současného umění či umělecké produkce věnuje dlouhodobě. V Galerii Emila Filly představuje pod názvem „Heavens on Earth“ rozměrný objekt, kterým vizualizuje jak družstevní síť a struktury, tak i strukturu projektu Le Grand Magasin. Jeho objekt je abstrahovaným modelem stejnojmenného obchodu v Berlíně, který byl v rámci projektu zřízen a který distribuuje výrobky evropských družstev.